

3.3.3. HISTÒRIA DE LA MINA DELS CASALOTS

per Francesc Riera Prenafeta i Juli Ochoa González

La darrera de les mines de gran recorregut de Sant Just Desvern és la coneguda amb els noms de “mina del Pedró a can Ginestar”, “mina de la Cera”, “mina de l'Hostal Vell” o “mina dels Casalots”. Aquesta mina, actualment, transcorre íntegrament per sota del centre urbà de la nostra població.

El seu origen, a diferència del de les altres mines santjustenques, no cal cercar-lo en l'interès de cap propietari a captar i conduir aigües d'un lloc a l'altre, sinó que obeeix a una iniciativa dels mateixos minaires que la van fer.

Cap als voltants de l'any 1885 trobem que al número 8 de la carretera hi viu Josep Vivés Pal, Minaire de professió, fill de Sant Just, i casat amb Eulàlia Català Pagès, amb qui té cinc fills: Joaquim, Rafael, Mercè, Eulàlia i Lluïsa⁽¹⁾.

Vivés és conscient que al subsòl de la peça de terra dita Calafata, a la partida del Pedró, de la qual és propietari l'amo de can Ginestar, Miquel Madorell i Padrosa, hi ha una veta considerable d'aigua que es pot aprofitar.

Per aquest motiu es posa en contacte amb altres dos minaires, Joaquim Clavell i Escriu de Sarrià i veí de Rubí, i Josep Oliveras i Borrell, del Masnou, i tots tres es proposen captar-la i conduir-la fins al poble, fent una mina que baixi pel torrent dels Casalots (curs alt del torrent d'en Mateu o de la Font Santa).

Els tres minaires es posen en contacte amb la família Madorell i arriben a un acord, que se signa el 7 d'octubre de 1885 en presència del notari de Sant Feliu de Llobregat Manuel Crehuet i Llorens.

Els principals punts d'aquell acord foren els següents:

“... Primeramente: los padres e hijo D. Miguel y D. Jaime Madorell otorgan que dan y conceden a los indicados D. José Vives, D. Joaquin Clavell y D. José Oliveras, la facultad de abrir pozos en la superficie del terreno y minas en el subsuelo y en la dirección que crean más conveniente en las dos piezas de tierra que se han designado anteriormente para la busca y alumbramiento de aguas subterráneas que fluyen en ellas o dimanen de otros predios, cuyas aguas serán propiedad de los concesionarios que harán de ellas el uso que bien les plazca.

Segundo: Que caso que la cantidad de aguas hallada por los concesionarios sea suficiente para indemnizarlos de los gastos que deberán hacer a fin de alumbrarlas

1) Arxiu Històric de Sant Just Desvern (en endavant AHSJD). Lligalls 351-4 i 352-5. Padrons municipals anys 1885, 1890 i 1894.

y conducirlas, quedarán obligados a dirigir hacia el pueblo de San Justo Devern, pasando precisamente por la casa que los señores concedentes tienen en el mismo, conocida por casa Ginestà, la cantidad mínima de tres plumas de dicha agua en calidad de primeras, una de cuyas plumas de agua que desde luego estiman los otorgantes en doscientas cincuenta pesetas, quedará de propiedad de los señores concedentes en premio de la presente concesión y las otras dos plumas, de querer quedarse con ellas los señores concedentes, abonarán a los concesionarios su valor, al precio más ínfimo que se pagaran las demás plumas de agua.

Tercero: Que la pluma de agua expresada en el pacto próximo precedente de las tres que deberán pasar por la casa de los señores concedentes, deberán los concesionarios ponerla a sus costas a una altura cuando menos de un metro sobre el nivel del fregadero hoy existente en la cocina de la mencionada casa de los concedentes.

Cuarto: Que si dentro de tres años próximos a esta fecha contaderos no hubieren los concesionarios llevado a la casa de los concedentes la pluma de agua de que habla el pacto segundo, podrán dichos concedentes rescindir este contrato, sin abonar cosa alguna por ningún concepto a los concesionarios, quienes después de treinta días de expirado dicho plazo de tres años, deberán a sus costas rellenar los pozos que hubiere abiertos y minas que tuvieren hechas.

*Quinto y finalmente: No obstante la facultad concedida, por cualquiera trabajos que practiquen los concesionarios en la apertura de pozos en busca y conducción de aguas, no podrán en ningún caso ni por concepto alguno causar daños en los olivos y algarrobos existentes en las fincas expresadas, ni tampoco obstruir las rasas de las mismas, sin que puedan impedir el libre curso de las aguas pluviales a menos del expreso consentimiento de los Señores concedentes...*²⁾

Un cop entesos amb la família Madorell, els minaires comencen els treballs de perforació. La seva idea és que la mina baixi pel torrent dels Casalots i des d'allà fins a l'Hostal Vell, per on seguiria, o bé pel Raval o bé pels actuals carrers de la Creu i de Bonavista, fins al capdamunt del carrer de Badó, on es construiria un repartidor amb el seu corresponent registre d'entrada³⁾ i acabaria a can Ginestar.

Com els terrenys de l'Hostal Vell eren propietat de la família Cardona, els tres minaires es posen en contacte amb ells i estableixen els pactes corresponents.

En virtut dels pactes establerts entre Josep Vivés, Joaquin Clavell i Josep Oliveras, d'un cantó, i Francesc d'Assís Cardona i Josep Cardona, pare i fill, de

2) Arxiu Històric Comarcal de Sant Feliu de Llobregat. Protocols del notari Crehuet. Núm 99, vol. 3r.

3) L'entrada d'aquest registre encara es conserva dalt de tot del carrer de Badó, que és molt més antiga que la casa que hi ha edificada al seu damunt. Aquesta casa és la que es troba a la cantonada del carrer de Badó amb el passatge del Montseny.

l'altre, aquests darrers autoritzen, pel preu de 1.000 pessetes, el pas de la mina per les seves terres, mentre que els tres manaires es comprometen a escampar convenientment la terra estreta, llençar les pedres i vendre'ls dues plomes d'aigua per 2.000 pessetes, per a la qual cosa es facilitarà a la família Cardona una clau independent del repartidor a fer al carrer de Badó, i a costejar la meitat de la canonada de plom necessària per a aquest subministrament⁴⁾.

Carrer de Badó, a l'esquerra s'observa la portella d'accés al repartidor que s'esmenta.

Una vegada arribats a una entesa amb la família Cardona, els tres minaires continuen la seva feina. És per aquests temps que mor Josep Oliveras i, a més, arriba el moment en què ja han passat amb escreix els tres anys que la família Modolell va concedir de termini als minaires.

Tant és així que, el 12 de febrer de 1889, Miquel Madorell i Padrosa i Joan Bautista Madorell i Modolell compareixen davant del jutge municipal de Sant Just Desvern per tal de citar a acte de conciliació Josep Vivés Pal, Joaquim Clavell Escriu i els hereus del finat Josep Oliveras Borrell, tots ells acompanyats d'un home bo.

El jutge fa enviar comunicació als jutges municipals de Rubí i del Masnou respectivament i notifica la citació a Josep Vivés per mitjà de l'agutzil de Sant Just.

4) Arxiu patrimonial de can Cardona (en endavant APCC). Document s/n del 9/11/1885.

El dia 18 de març a les 8 del matí es reuneixen al jutjat municipal els demandants i el seu home bo, Pastor Fosalva, i els demandats Vivés, Clavell i Dolors Travé, vídua de Josep Oliveras, amb els seus homes bons respectius.

Els demandats reconeixen l'incompliment del que fou pactat l'any 1885 i supliquen que, en atenció a les moltes pèrdues que els ha originat la construcció de la mina, siguin rellevats de l'obligació d'indemnitzar-los per danys i perjudicis, a la qual cosa accedeixen els demandants "*vista su triste situación*"⁽⁵⁾.

El 10 de novembre de 1889, Josep Vivés rep una carta de l'Ajuntament de Sant Just en la qual li diu que aquest s'ha assabentat, per queixes de veïns, que està efectuant excavacions al carrer del Raval sense el permís corresponent i li ordena que aturi immediatament aquells treballs.

Tot seguit, el 20 de novembre, Josep Vivés contesta a l'Ajuntament dient que li estranya aquesta comunicació i l'ordre que se li dona de suspendre les obres, quan ell tenia autorització per efectuar obres d'excavació o mineria per a conducció d'aigües segons acta de l'Ajuntament de 2 de juny de 1887, referint que aquesta autorització li permetia construir:

"... una mina que partiendo de la citada dels Casalots pasará por el camino de este nombre y calle del Arrabal o sea la carretera antigua hasta dos tercios de dicha calle, en el trozo desde casa Biosca siguiendo la travesía donde hay el Matadero público; y el tercio de este camino o calle por medio de excavación con tubería, siguiendo las calles de Buenavista, calles de Modolell en proyecto en la propiedad denominada de "Casa Freixas" hasta encontrar también la calle de Argemí, en proyecto y siguiendo después el camino de Vallvidrera hasta llegar a la casa del propietario Don Miguel Madorell en cuyas cercanías establecerá el repartidor para llevar las aguas que encuentre y tiene entrada mina a dicho Sr. Miguel Madorell, al Sr. Cardona y demás vecinos que quieran comprarle aguas así como si el Municipio desea establecer fuentes públicas. La mina que proyecta al que suscribe desde el depósito de agua hasta el segundo tercio poco más o menos de la calle Travesía del Arrabal (o sea carretera antigua); tendrá en su máximo ocho palmos de altura por sesenta centímetros de ancho; quedando una capa de terreno sobre dicha mina de unos tres metros poco más o menos; grueso al parecer del recurrente suficiente para asegurar el tránsito público, en cuanto a la excavación será una profundidad la menos posible e indispensable para colocar la tubería. Caso que le fuera imposible por cuestiones particulares o por perjudicar la obra el itinerario que el recurrente proyecta, al llegar a la calle de Buenavista y en su término urbanizado; conduciera las aguas por la calle de Badó, Campreciós y detrás Iglesia hasta conducir las aguas al lugar que antes ha mencionado"⁽⁶⁾.

5) APCC. Document s/n. Manuscrit còpia de l'acta de conciliació feta al jutjat de Sant Just Desvern el 18/3/1889.

6) AHSJD. Expedients municipals d'obres, any 1889. En el mateix expedient consta un plànol d'escala 1:500 amb el recorregut descrit, signat pel mestre d'obres Dimas Vallcorba, datat el 6/12/1890.

L'Ajuntament ho reconeix i Vivés pot continuar la seva mina, la qual no passarà pel Raval, sinó que baixarà pel carrer de la Creu i anirà pel de Bonavista fins a Badó.

Aquesta aprovació municipal comporta també el compromís que els propietaris de la mina cedeixin al municipi un quart de ploma d'aigua, i així s'acorda entre ambdues parts el 6 de setembre de 1890 ⁽⁷⁾.

El 12 de desembre d'aquell any, en presència del notari Ricard Permanyer i Ayats, se signa un conveni entre els amos de can Ginestar, els de can Cardona i Josep Vivés Pal, on es ratifica la rescissió del conveni de 1885, indicant que els Madorell, interessats com estaven a portar l'aigua fins a casa seva com estava convingut en el contracte original, li van tornar a encarregar a Vivés la tasca de portar l'aigua des dels Casalots, on ja brollava, fins al seu domicili, i li van abonar els jornals i materials emprats en els treballs de conducció de les esmentades aigües.

Així, els senyors Madorell esdevenen propietaris de tota la mina, llevat dels pous i mina situats en terrenys de can Cardona, que passen a ser propietat d'aquests darrers. Amb això la família Madorell dona per finalitzats els treballs encarregats a Vivés i li permeten, durant un termini de deu anys, que faci d'iniciativa pròpia treballs de mina al Pedró, subjectant-se a determinades condicions ⁽⁸⁾. No hi ha constància, però, que Vivés reprengués cap més treball en aquesta mina.

Quedava encara pendent la conducció fins a can Cardona pactada amb Vivés. El 14 de gener de 1891, Francesc Cardona i Padrosa demana a l'Ajuntament autorització per fer-la i aquest la concedeix el 27 de gener ⁽⁹⁾.

Des de llavors, la mina va anar portant les seves aigües fins a can Ginestar, deixant a can Cardona la part que li pertoca.

El 7 de maig de 1904, l'Ajuntament demana a Joan Bautista Modolell i Modolell, propietari de can Ginestar, que li permeti d'accedir a la mina per veure si es pot disposar del seu quart de ploma, per tal d'aprofitar-lo en benefici del poble, i Modolell li respon donant-li totes les facilitats ⁽¹⁰⁾.

No tenim més notícies d'aquesta mina fins el 24 de gener de 1930, en què Joan Cerdà sol·licita autorització per construir una bòbila a la barriada dels Casalots, junt a l'antic camí d'Esplugues. La instància presentada va acompanyada d'un plànol on s'indica el pas d'aquesta mina pel solar on es pretén ubicar la rajoleria ⁽¹¹⁾.

7) AHSJD. Correspondència, 7/5/1904. En aquest document, també citat més endavant, es fa referència a aquest acord.

8) APCC. Escripura notarial s/n del 12/12/1890.

9) AHSJD. Expedients municipals d'obres, any 1891.

10) AHSJD. Correspondència, 7/5/1904.

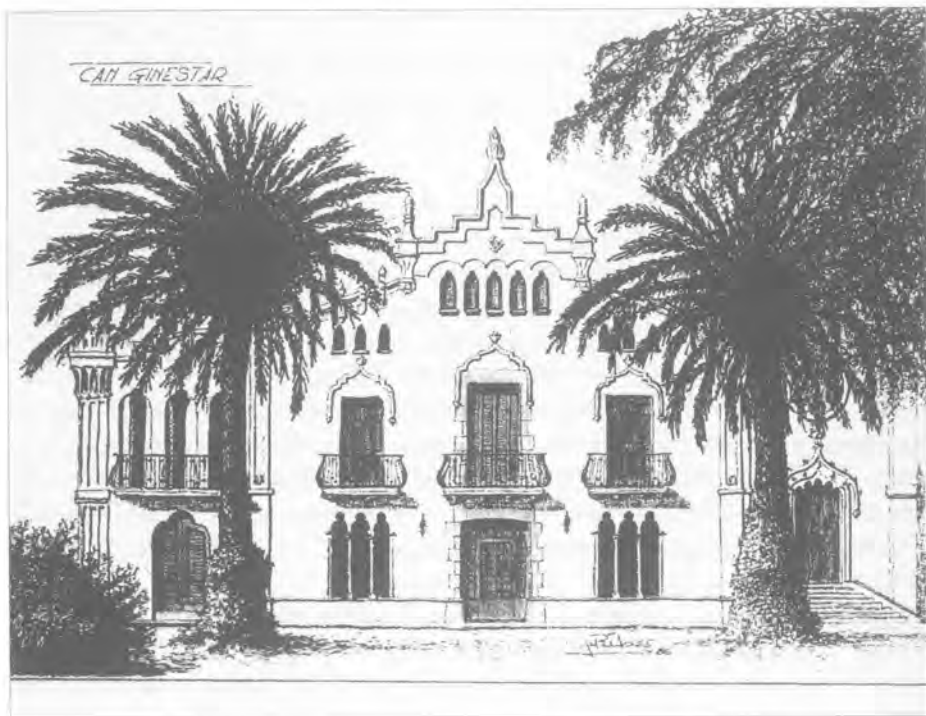
11) AHSJD. Expedients municipals d'obres, any 1930.

Una darrera notícia d'aquesta mina data del 24 de setembre de 1941, en què Dolors Modolell, de can Ginestar, demana autorització a l'Ajuntament per tal d'adobar la mina, que estava obstruïda.

El 25 d'octubre, l'arquitecte municipal informa positivament, imposant les condicions habituals per a les obres al carrer sobre l'estat final de la pavimentació de la voravia i la no interrupció del trànsit.

L'11 de novembre es comunica a Dolors Modolell la concessió del permís per fer els treballs i tot seguit es procedeix a fer la reparació¹²⁾.

Fins aquí la història d'aquesta mina. És de suposar que, amb la compra de can Ginestar per part del municipi, feta l'any 1978, la titularitat de la mina hagi acompanyat la de la casa.

Dibuix de Josep M. Ribes i Vivés representant can Ginestar, on arribaven les aigües de la mina dels Casalots.

12) AHSJD, Expedients municipals d'obres, any 1941.